

Yenidoğan Hemşirelerinin Ebeveyn-Bebek Bağlanmasına Yönelik Yaptıkları Uygulamalar: Tanımlayıcı Çalışma

Practices of Neonatal Nurses Regarding Parent-Infant Attachment: Descriptive Study

Zeynep ERKUT¹, Serap BALCI²

ÖZ

Bu araştırma yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik yaptıkları uygulamaları belirlemek amacıyla gerçekleştirildi. Tanımlayıcı ve kesitsel tasarımdaki araştırma Haziran-Kasım 2021 tarihleri arasında, 147 hemşire ile yürütüldü. Veriler "Bilgi Formu" aracılığıyla çevrimiçi olarak toplandı. Ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik en fazla yapılan uygulamaların; emzirmeyi destekleme/sürdürmeye yardımcı olma (%93,9), ebeveyn-bebek bağlanma davranışlarını gözlemeleme (%87,8), bebeğe yapılan girişimler/bakımlar hakkında bilgi verme (%84,4) olduğu saptandı. Araştırmaya katılan hemşirelerin pandemi nedeniyle (%55,8), iş yoğunluğundan dolayı (%39,5), bakım verilen hasta sayısı fazla olduğu için (%26,5) ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik uygulamaları yapmadıkları/yapamadıkları bulundu. Çocuk sahibi olan hemşirelerin anneye (p=0,029) ve babaya (p=0,048) kanguru bakımı uyguladıkları saptandı. Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde 6-10 yıl ve 11 yıldan daha fazla çalışan hemşirelerin anneye kanguru bakımı uyguladıkları (p=0,000), ebeveyni bebeğin bakımına kattıkları (p=0,005), bağlanma konusunda ebeveyne bilgi verdikleri (p=0,002), çeşitli uyarılar kullanarak ebeveyn-bebek bağlanmasını destekledikleri (p=0,022) ve babaya kanguru bakımı uyguladıkları (p=0,014) saptandı. Hemşirelerin ebeveyn-bebek bağlanmasını destekleyici girişimlerin bazılarını daha çok uyguladıkları, diğer uygulamaları daha az sıklıkta tercih ettikleri belirlendi. Hemşirelerin ebeveyn-bebek bağlanması ile ilgili farkındalığını ve bilgi düzeyini artırmak için bağlanma hakkında hizmet içi eğitimler verilmeli, bu konuda düzenlenen kurs, seminer gibi bilimsel etkinliklere katılımları desteklenmelidir.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, Bebek, Ebeveyn, Hemşire, Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi.

ABSTRACT

This study was carried out to determine the practices of neonatal intensive care nurses for parent-infant attachment. The descriptive and cross-sectional study was conducted between June-November 2021 with 147 nurses. The data were collected online through the "Information Form". It was determined that the most common practices for parent-infant attachment; supporting/helping to continue breastfeeding (93,9%), observing parent-infant attachment behaviors (87,8%), giving information about interventions/care for the baby (84,4%). It was found that the nurses participating in the research did not/could not practice parent-infant attachment because of the pandemic (55,8%), workload (39,5%), and the number of patients who were given care high (26,5%). It was determined that the nurses who had children applied kangaroo care to the mother (p=0,029) and father (p=0,048). It was determined that nurses who worked in the neonatal intensive care unit for 6-10 years and more than 11 years applied kangaroo care to the mother (p=0,000), involved the parent in the care of the baby (p=0,005), gave information to the parent about attachment (p=0,002), supported parent-infant attachment by using various stimuli (p=0,022), and applied kangaroo care to the father (p=0,014). It was determined that nurses applied some of the interventions that support parent-infant attachment more, and preferred other interventions less frequently. In-service training on attachment should be given to increase nurses' awareness and knowledge about parent-infant attachment, and their participation in scientific activities such as courses and seminars should be supported.

Keywords: Attachment, Infant, Parent, Nurse, Neonatal Intensive Care Unit.

Biruni Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (Tarih: 09/04/2021, Sayı: 2021/50-37).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Zeynep ERKUT, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, erkutzeynep@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-7299-787X

² Doç. Dr., Serap BALCI, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Bölümü, seraybalci@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8915-6690

İletişim / Corresponding Author: Zeynep ERKUT
e-posta/e-mail: erkutzeynep@hotmail.com

Geliş Tarihi / Received: 30.06.2022
Kabul Tarihi/Accepted: 18.03.2024

GİRİŞ

Bağlanma iki kişi arasında başlayan sessiz, özel ve gittikçe artan, birliktelikten karşılıklı mutlu olunan bir süreçtir.¹ Bağlanma kavramı ilk kez Edward John Bowlby tarafından kullanılmış, bebek ve ebeveyni arasında gelişen duygusal bir bağ olarak tanımlanmıştır.² Bağlanma içgüdüsel bir durumdur ve yaşamı sürdürmek için gereklidir. Fetüsün oluşum aşamasında anne karnında başlayan bağlanma süreci, doğum ve doğum sonrası dönemde bebeğin ihtiyaçlarının fark edilerek karşılanması ve onun davranışlarına uyum sağlanmasıyla devam eder.³ Ebeveyn bebek bağlanması bebeğin gelişim sürecinde çok önemli bir role sahiptir.⁴ Bebeğin ilk yıllarında güvenli bir bağlanma ilişkisi geliştirememesi, sonraki yaşamında ve yetişkinlikte yakın ilişkiler kurma yeteneğini de azaltmaktadır.⁵

Bağlanma sürecini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler arasında gebeliği isteme durumu, doğum şekli, ebeveynlerin yaşı, hayal ettikleri bebek ile doğan bebek arasındaki imaj farklılıkları (konjenital anomali), bebeğin yenidoğan yoğun bakım ünitesi (YYBÜ)'nde yatması, bebeğin hastanede yatış süresinin uzaması, eşler arası/aile içi destek sisteminin yetersizliği ve postpartum depresyon, anksiyete gibi psikolojik sorunlar bulunmaktadır.^{1,2,6,7} Yapılan araştırmalar YYBÜ'nde yatışın bebek ve ebeveynler arasındaki bağlanma sürecini olumsuz etkilediğini göstermektedir. Ebeveynlerin bebeklerinden ayrılmak zorunda kalması, bebeklerinin sağlık durumundaki bozulma ve yoğun bakım ortamı ebeveynlerde kaygıya yol açmakta, bu durum ebeveyn-bebek bağlanmasını engellemektedir.^{2,3,8}

Yenidoğan hemşiresi, “profesyonel hemşirelik rolleri çerçevesinde yenidoğan ve YYBÜ'nde yatan bebeklerin; dış ortama uyumunun sağlanması, sağlıklı büyüme ve gelişmesi, anne sütü ile beslenmesi, hastalıklardan korunması ve sağlığının en üst düzeyine çıkarılmasında önemli rolleri olan; hastalandığında bakımından sorumlu olduğu bebeği kapsamlı olarak değerlendirip klinik

belirti ve bulguları yorumlayabilen, ailesi ile birlikte değerlendiren, yenidoğanın bakım gereksinimlerini tespit ederek kanıta dayalı bilgiler doğrultusunda uygun bakımı planlayabilen, üniteye araç-gereçleri kullanabilen, araçlardaki verileri değerlendirip yorumlayabilen, bebekler ve yakınları ile iletişimi ve onlara uygun terapötik yaklaşım kurabilen, eğitim ve danışmanlık yapabilen ve ekip anlayışı içinde, ekip üyeleri ile iyi iletişim ve işbirliği kurma becerisine sahip hemşiredir” şeklinde tanımlanmaktadır.⁹ Bu doğrultuda yenidoğan hemşirelerinin ebeveyn-bebek arasındaki bağlanma davranışlarını değerlendirmede, bağlanmanın güvenli bir şekilde geliştirilmesinde ve sürdürülmesinde çok önemli sorumlulukları bulunmaktadır.^{10,11}

Hemşireler ebeveyn-bebek arasındaki bağlanmayı sağlamak/sürdürmek amacıyla emzirmeyi desteklemeli, kanguru bakımı uygulamalı, doğum sonrası anne ve bebeğin aynı odayı paylaşmasını sağlamalı (rooming in), YYBÜ'nde yatan bebeklerinin durumu hakkında ebeveynlere bilgi vermeli, bebeklerini görmeleri ve dokunmalarına olanak tanımalı, bebeğin beslenmesi ve bakımına ebeveynlerin katılımını sağlamalıdır.^{3,10-14} Bu doğrultuda bu araştırma YYBÜ'nde çalışan hemşirelerin ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik yaptıkları uygulamaları ve bu uygulamaları yapmama/yapamama nedenlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirildi. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan araştırma sorularına yanıt arandı:

Soru 1: Hemşirelerin ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik yaptıkları uygulamalar nelerdir?

Soru 2: Hemşirelerin ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik uygulamaları yapmama/yapamama nedenleri nelerdir?

Soru 3: Hemşirelerin özellikleri ile ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik yaptıkları uygulamalar arasında ilişki var mıdır?

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma, çevrimiçi olarak tanımlayıcı ve kesitsel tipte gerçekleştirildi

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki hastanelerin YYBÜ'nde çalışan hemşireler oluşturdu. Örneklem sayısının belirlenmesinde sınırsız evren (evrendeki eleman sayısının bilinmemesi) formülü kullanıldı. Örneklem hesabı için web tabanlı bir örneklem hesaplama programından yararlanıldı. Örneklem sayısı %85 güven aralığında, $\pm\%5$ hata payı için 208 hemşire olarak belirlendi. Örneklem seçiminde olasılıksız örnekleme yöntemlerinden biri olan kartopu örnekleme yöntemi kullanıldı. Araştırmaya dahil edilme kriterleri hemşirelerin en az 1 yıldır YYBÜ'nde çalışması ve gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul etmesidir. Araştırma kriterlerine uyan 147 hemşire örnekleme oluşturdu. Hesaplanan örneklemin %70,6'sına ulaşıldı.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri araştırmacılar tarafından literatür incelemesi sonucu hazırlanan "Bilgi Formu" aracılığıyla toplandı.^{1,3,10-13} Bilgi formu hemşirelerin sosyodemografik özelliklerini, çalışma özelliklerini (hastane türü, YYBÜ'nin düzeyi, hemşirelik mesleğinde toplam çalışma süresi, YYBÜ'nde toplam çalışma süresi, haftalık çalışma saati, gece vardiyasında çalışma durumu), ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik yaptıkları uygulamaları ve bu uygulamaları yapmama/yapamama nedenlerini sorgulayan çoktan seçmeli ve açık uçlu 15 sorudan oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri çevrimiçi olarak Haziran-Kasım 2021 tarihleri arasında toplandı. Bilgi formu "google.docs (Google Forms)" aracılığı ile YYBÜ'nde aktif olarak çalışan hemşirelere bir mesaj/haberleşme

uygulaması ile bir sosyal medya uygulaması kullanılarak iletildi. Katılımcılardan herhangi bir kişisel bilgi istenmedi. Veri toplama süresinin son 15 gününde örneklem sayısında hiç artış olmadığı gözlemlendiğinde, veri toplama süreci sonlandırıldı.

Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırma verileri bilgisayar ortamında Statistical Package for the Social Sciences 22.0 (SPSS) programında değerlendirildi. Veri analizleri için tanımlayıcı istatistikler; frekans, yüzde, ortalama, standart sapma analizleri kullanıldı. Nominal verilerin karşılaştırılması fisher's exact ki-kare ve pearson ki-kare testleriyle yapıldı. Sonuçlar %95 güven aralığında, $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirildi.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın etik onayı Biruni Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alındı (Tarih: 09/04/2021, Sayı: 2021/50-37). Soruları yanıtlamadan önce hemşirelerden çevrimiçi olarak araştırmaya gönüllü katılım onayı alındı.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Haziran-Kasım 2021 tarihleri arasında, çevrimiçi olarak çalışmaya katılan yenidoğan hemşirelerinden elde edilen veriler ve soru formundaki sorular ile sınırlıdır. Değerlendirmeler, hemşirelerin verdikleri yanıtlara dayanılarak yapılmıştır, genellenmemelidir. Araştırmanın yürütüldüğü tarihlerde pandemi nedeniyle YYB üniterinde ebeveyn ziyaretleri sınırlandırıldığı için hemşireler ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik girişimlerin bir kısmını uygulayamamıştır. Bu durum araştırmamızın sonuçlarını etkileyebilecek bir sınırlılık olarak değerlendirildi. Araştırmanın diğer bir sınırlılığı ise hesaplanan örneklem sayısının tamamına ulaşamamasıdır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Tablo 1. Hemşirelerin Sosyo-Demografik ve Çalışma Özelliklerinin Dağılımı (n=147)

Değişkenler	Ort±SS	Min-Maks
Yaş (yıl)	31,71±7,92	22-50
	n	%
Cinsiyet		
Kadın	143	97,3
Erkek	4	2,7
Medeni durumu		
Bekar	65	44,2
Evli	82	55,8
Çocuk sahibi olma		
Evet	60	40,8
Hayır	87	59,2
Eğitim durumu		
Lise	12	8,2
Lisans	95	64,6
Lisans Üstü	40	27,2
Çalışılan hastane türü		
Devlet	126	85,7
Özel	21	14,3
Çalışılan yenidoğan yoğun bakım ünitesinin düzeyi		
1, Seviye	12	8,2
2, Seviye	7	4,8
3, Seviye	96	65,3
4A, Seviye	14	9,5
4B, Seviye	18	12,2
Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde toplam çalışma süresi		
1-5 yıl	76	51,7
6-10 yıl	29	19,7
11 yıl ve üzeri	42	28,6
Bağlanma konusunda eğitim/kurs/kongre vb. bir etkinliğe katılma durumu		
Evet	70	47,6
Hayır	77	52,4
Toplam	147	100

Araştırmaya katılan hemşirelerin yaş ortalamasının 31,71±7,92 yıl olduğu, %97,3'ünün kadın, %55,8'inin evli olduğu, %59,2'sinin çocuğunun olmadığı ve çoğunluğunun (%64,6) lisans mezunu olduğu belirlendi. Hemşirelerin %85,7'si devlet hastanesinde çalışmakta iken çoğunluğu

(%65,3) 3. seviye YYBÜ'nde görev yapmaktadır. Hemşirelerin çoğunluğunun YYBÜ'nde (%51,7) 1-5 yıldır çalıştığı belirlendi. Hemşirelerin %47,6'sının bağlanma konusunda bilimsel bir etkinliğe katıldığı bulundu (Tablo 1).

Tablo 2. Hemşirelerin Ebeveyn-Bebek Bağlanmasına Yönelik Yaptıkları Uygulamaların ve Uygulamaları Yapamama Nedenlerinin Dağılımı (n=147)

Yapılan Uygulamalar*	n	%
Emzirmeyi destekliyor ve sürdürülmesine yardımcı oluyorum.	138	93,9
Ebeveyn-bebek bağlanma davranışlarını (bebeğe dokunma, kucağa alma, bakımına katılmak isteme, bebeği ismi ile çağırma gibi) gözlemliyorum.	129	87,8
Bebeğe yapılan girişimler ve bakımlar hakkında bilgi veriyorum.	124	84,4
Anneye kanguru bakımı uyguluyorum.	123	83,7
Ebeveyn-bebek ilişkisini gözlemliyorum.	115	78,2
Ebeveynin bebeğin bakımına katılmasını sağlıyorum.	111	75,5
Ebeveynlerin dikkatini bebeğin olumlu yönlerine çekiyorum.	109	74,1
Ebeveynlerin bebekleri ile zaman geçirmesini sağlıyorum.	106	72,1
Bağlanma konusunda ebeveynlere bilgi veriyorum.	90	61,2
Uygun olan bebeklere terapötik dokunma ve masaj uygulamalarını yapıyor ve anneye uygulatıyorum.	83	56,5
Çeşitli uyaranlar (bebeğin fotoğrafı, annenin ses kaydı, annenin kokusu) kullanarak ebeveyn ve bebek bağlanmasını destekliyorum.	78	53,1
Babaya kanguru bakımı uyguluyorum.	50	34,0
Maternal bağlanma ölçeği ile anne-bebek bağlanmasını değerlendiriyorum.	22	15,0
Uygulamaları Yapamama Nedenleri*		
Pandemi nedeniyle uygulayamıyorum.	82	55,8
İş yoğunluğundan dolayı yapamıyorum.	58	39,5
Bakım verdiğim hasta sayısı fazla olduğu için uygulayamıyorum.	39	26,5
Çalıştığım birimin fiziki şartları uygun değil.	31	21,1
Kurumun uygulama protokolünde bulunmuyor.	30	20,4
Bu konuda çok fazla bilgim yok	24	16,3
Önemli olmadığını düşünüyorum,	5	3,4

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Hemşirelerin ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik olarak en fazla yaptıkları uygulamaların; emzirmeyi destekleme ve sürdürmeye yardımcı olma (%93,9), bağlanma davranışlarını gözlemlenme (%87,8), bebeğe yapılan girişimler ve bakımlar hakkında bilgi verme (%84,4), anneye kanguru bakımı uygulama (%83,7), ebeveyn-bebek ilişkisini gözlemlenme (%78,2), ebeveynin bebeğin bakımına katılmasını sağlama (%75,5), ebeveynlerin dikkatini bebeğin olumlu yönlerine çekme (%74,1) ve ebeveynlerin bebekleri ile zaman geçirmesini sağlama (%72,1) olduğu saptandı. Araştırmaya katılan hemşirelerin pandemi (%55,8), iş yoğunluğu (%39,5), bakım verilen hasta sayısının fazla olması (%26,5), çalışılan birimin fiziki şartlarının uygun olmaması (%21,1), kurumun uygulama protokolünde bulunmaması (%20,4), bu konuda fazla bilgisi olmaması (%16,3) nedenlerinden dolayı ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik uygulamaları yapmadıkları/yapamadıkları bulundu (Tablo 2).

Bağlanma, ebeveynler ve bebek arasında benzersiz bir ilişkidir.³ Olumlu ebeveyn-bebek bağlanması, bir bebeğin optimal büyüme ve gelişmesini desteklemek, yeni başlayan sevgiye dayalı ebeveyn-bebek ilişkisini geliştirmek için gereklidir.¹⁵ Hemşireler ise YYBÜ ortamında bebek ve ebeveynler arasındaki etkileşimi desteklemede hayati bir rol oynamaktadır.¹¹ Araştırmamıza katılan hemşirelerin bebek ve ebeveynleri arasındaki bağlanmayı geliştirmek amacıyla en az bir uygulama yapmaları, hemşirelerin bu konuda ne kadar önemli bir role sahip olduklarının farkında olduklarının bir göstergesidir.

Emzirme bebek ile annenin çok yakın temasını sağladığı için anne-bebek bağlanmasını geliştirmektedir.¹³ Yapılan bir çalışmada doğumdan sonra ilk saat içinde emzirmeye başlamanın anne-bebek bağlanmasını arttırdığı bulunmuştur.¹⁶ Araştırmamıza katılan hemşirelerin tamamına yakınının (%93,9) emzirmeyi destekleme ve sürdürmeye yardımcı olduğu bulundu. Bu sonuç araştırmamıza katılan

hemşirelerin hem bebeğin beslenmesi açısından hem de anne-bebek arasındaki bağlanma sürecine katkısından dolayı emzirmenin önemli olduğunun farkında olduklarını göstermektedir.

Aile merkezli bakım kapsamında ebeveynlerin desteklenmesi ve bebeğin bakımına katılımının sağlanması bağlanma sürecini olumlu etkilemekte, ebeveynlerin memnuniyet düzeyini artırarak stresini azaltmaktadır.¹⁷ Bebeği YYBÜ’nde yatan anneler ile yapılan bir çalışmada bebeğin bakımına katılmanın annelerin bebekleri ile olan bağlanma durumlarını geliştirdiği ve annelerin algıladığı yararlılık duygusunda artış sağladığı bulunmuştur.¹⁸ Bu doğrultuda araştırmamızda hemşirelerin bağlanmaya yönelik en fazla yaptıkları uygulamalar arasında bebeğin bakımına ebeveynin katılımının sağlanmasının (%75,5) bulunması, literatürü destekler niteliktedir.

Kanguru bakımı, bebeği çıplak olarak sadece bebek beziyle anne veya babanın çıplak göğsüne, yüzüstü ve dik olarak koyarak ten tene teması sağlayan bir yöntemdir.^{10,11,14} Çalık ve diğerleri (2015) tarafından yapılan bir çalışmada YYBÜ’nde çalışan hemşirelerin %72’sinin kanguru bakımı uyguladığı bulunmuştur.¹⁹ Araştırmamızda ise hemşirelerin yüksek oranda (%83,7) anneye kanguru bakımı uyguladığı görülmüştür. Ancak bağlanmanın tek bir ebeveyn ile gerçekleşmesi bebeğin gelişimi açısından yeterli olmayacaktır. Bebeğin anne kadar baba ile geliştirebileceği bağlanma davranışı, bebeğin ilerideki yaşamını olumlu olarak etkileyecektir.²⁰ Bu bağlamda babanın bebeği ile duygusal bir bağ kurabilmesi için fiziksel temasta bulunması oldukça önemlidir.²¹ Araştırmamızda hemşirelerin babaya kanguru bakımı uygulama (%34) oranlarının annelere yapılan kanguru bakımı oranıyla (%83,7) kıyaslandığında oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu durumun hemşirelerin maternal bağlanma kavramını daha çok duyması ve anne-bebek bağlanmasına daha çok önem vermesi ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca pandemi nedeniyle birçok YYBÜ’nde

ebeveyn erişimi yalnızca bir ebeveynle (genellikle anneye) sınırlandırılmış, babalar bebekleriyle ancak hastaneden taburcu olduktan sonra tanışabilmişlerdir.²² Araştırmamızı yürüttüğümüz pandemi sürecinde alınan önlemler kapsamında kliniklere sadece annelerin kabul edilmesi, babalara uygulanan kanguru bakımı oranının daha düşük olmasına neden olmuş olabilir.

Hemşireler, ebeveyn-bebek ilişkisini değerlendirmek için düzenli olarak gözlem yapmalı ve geçerli-güvenilir ölçekler ile bu süreci değerlendirmelidir.¹² Araştırmamızda hemşirelerin ebeveyn-bebek ilişkisini gözlemlene oranının (%78,2) yüksek olduğu ancak ölçek ile bağlanma sürecini değerlendirme (%15) oranının düşük olduğu bulundu. Bu kapsamda hemşirelerin bağlanma sürecini değerlendirmede ölçek kullanmanın önemi konusunda farkındalığının artırılması sağlanabilir.

COVID-19 pandemisi sırasında hastaneler, izolasyon önlemleri kapsamında yenidoğanları korumak için YYBÜ'ne ebeveynlerin kabulünü kısıtlayan politikalar benimsemiştir.²³ Pandemi sırasında yürüttüğümüz araştırmamızda hemşirelerin çoğunluğu (%55,8) ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik uygulamaları yapmalarındaki en önemli engelin pandemi olduğunu belirtti. Ülkemizde de pandemi nedeniyle YYB ünitelerine ebeveynlerin kabulü kısıtlanmış, bu kısıtlama hemşirelerin bağlanmaya yönelik uygulamaları yapmalarına engel oluşturmuştur. Ayrıca pandemi nedeniyle hemşirelerin iş yoğunluğu artmış, motivasyonları düşmüş ve hemşirelik bakım süreçleri olumsuz yönde etkilenmiştir. Nitekim araştırmamızda hemşirelerin iş yoğunluğundan dolayı (%39,5) ve bakım verilen hasta sayısı fazla olduğu için (%26,5) bağlanmaya yönelik uygulamaları yapamadıklarını belirtmesi pandeminin çalışma koşullarını etkilemesi ile ilişkili olabilir. Pandeminin hemşirelerin YYBÜ'ndeki çalışmaları ve hemşirelik bakımı üzerindeki etkisinin incelendiği niteliksel bir çalışmada; COVID-19 bulaştırma korkusu nedeniyle ebeveynlerin

bebekle fiziksel temasının azaldığı, hemşirelerin pandemi nedeniyle çalışma koşullarının olumsuz etkilendiği (çalışma süresinin artması, hemşire sayısının azaltılması, bitkinlik, motivasyonun azalması gibi) bulunmuştur.²⁴ YYBÜ'nde çalışan hemşirelerin kanguru bakımı uygulama durumları ve engellerin belirlenmesine yönelik ülkemizde 2015 yılında gerçekleştirilen bir çalışmada hemşirelerin iş yoğunluğu (%25) ve hemşire sayısının az olması (%31,5) nedeniyle kanguru bakımı uygulayamadıkları belirlenmiştir.¹⁹ Diğer taraftan bağlanmaya yönelik ebeveynin bebeğin bakımına katılması, kanguru bakımı gibi uygulamalarda ünitelerin fiziki koşulları çok önemlidir. Araştırmamızda hemşirelerin %21,1'i çalıştıkları birimin fiziki şartları uygun olmadığı için bağlanmaya yönelik uygulamaları yapamadıklarını belirtmiştir. Bir çalışmada; hemşirelerin %39,5'inin fiziki koşullar uygun olmadığı için kanguru bakımı yapamadığı bulunmuştur.¹⁹ Bu sonuçlar YYB ünitelerinin fiziki koşullarının henüz proje aşamasında bağlanmaya yönelik uygulamalara olanak sağlayacak şekilde planlanmasının önemli olduğunu yansıtmaktadır.

Çalık ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmada hemşirelerin %4'ünün bilgisi olmadığı için kanguru bakımını uygulamadığı belirlenmiştir.¹⁹ Araştırmamızda ise hemşirelerin %16,3'ü bağlanma konusunda fazla bilgisi olmadığı için bağlanmaya yönelik uygulamaları yapmadığını/yapamadığını ifade etmiştir. Ayrıca hemşirelerin %3,4'ü bu uygulamaların önemli olmadığını düşündüğü için bebeğin bakımında bağlanmaya yönelik uygulamalara yer vermediğini belirtmiştir. Çalık ve diğerleri (2015)'nin çalışması ile kıyaslandığında araştırmamızda yeterli bilgisinin olmadığını belirten hemşirelerin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum araştırmamızda bağlanmaya yönelik tüm uygulamaların yapılma durumlarının sorgulanması, Çalık ve diğerleri (2015)'nin çalışmasında ise sadece kanguru bakımının uygulanma durumunun sorulması ile ilgili olabilir.¹⁹

Tablo 3. Hemşirelerin Ebeveyn-Bebek Bağlanmasına Yönelik Yaptıkları Uygulamaları Etkileyen Değişkenler

Hemşirelerin Ebeveyn-Bebek Bağlanmasına Yönelik Yaptıkları Uygulamalar		Çocuk sahibi olma durumu				χ^2 p		
		Evet		Hayır				
		n	%	n	%			
Anneye kanguru bakımı uyguluyorum.	Evet	55	37,4	68	46,3	4,741 0,029		
	Hayır	5	3,4	19	12,9			
Babaya kanguru bakımı uyguluyorum.	Evet	26	17,7	24	16,3	3,923 0,048		
	Hayır	34	23,1	63	42,9			
Hemşirelerin Ebeveyn-Bebek Bağlanmasına Yönelik Yaptıkları Uygulamalar		YYBÜ'nde toplam çalışma süresi						χ^2 p
		1-5 yıl		6-10 yıl		11 yıl ve üzeri		
		n	%	n	%	n	%	
Anneye kanguru bakımı uyguluyorum.	Evet	55	37,4	26	17,7	42	28,6	16,065 0,000
	Hayır	21	14,3	3	2,0	0	0	
Ebeveynin bebeğin bakımına katılmasını sağlıyorum.	Evet	50	34,0	22	15,0	39	26,5	10,720 0,005
	Hayır	26	17,7	7	4,8	3	2,0	
Bağlanma konusunda ebeveynlere bilgi veriyorum.	Evet	37	25,2	19	12,9	34	23,1	12,145 0,002
	Hayır	39	26,5	10	6,8	8	5,5	
Çeşitli uyaranlar kullanarak ebeveyn ve bebek bağlanmasını destekliyorum.	Evet	32	21,8	19	12,9	27	18,4	7,594 0,022
	Hayır	44	29,9	10	6,8	15	10,2	
Babaya kanguru bakımı uyguluyorum.	Evet	18	12,2	11	7,5	21	14,3	8,594 0,014
	Hayır	58	39,5	18	12,2	21	14,3	
Hemşirelerin Ebeveyn-Bebek Bağlanmasına Yönelik Yaptıkları Uygulamalar		Eğitim durumu						χ^2 p
		Lise		Lisans		Lisansüstü		
		n	%	n	%	n	%	
Ebeveyn-bebek ilişkisini gözlemliyorum.	Evet	11	7,5	68	46,2	36	24,5	6,994 0,030
	Hayır	1	0,7	27	18,4	4	2,7	

Araştırmamızda çocuk sahibi olan hemşirelerin anneye ($p=0,029$) ve babaya ($p=0,048$) kanguru bakımı uyguladıkları ve gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptandı (Tablo 3). Bu sonucun çocuk sahibi olmanın hemşirelerin ebeveynliğe ilişkin empati becerilerini geliştirmesi, bu doğrultuda ebeveynlerin bebeklerine temas etmeleri için kanguru bakımı uygulamayı daha çok tercih etmesi ile ilişkili olabileceği düşünüldü. Çalık ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmada çocuğu olan yenidoğan hemşirelerinin, olmayanlara göre kanguru bakımını daha fazla duydıkları bulunmuş ($p=0,017$), ancak çocuk sahibi olmanın klinikte kanguru bakımı uygulama durumunu etkilemediği saptanmıştır ($p>0,05$).¹⁹ Bu durumun hemşirelerin kanguru bakımı uygulama durumunu etkileyen başka faktörlerin olması ve iki çalışmada yer alan örneklem grubunun özelliklerinin farklı olmasından kaynaklandığı düşünüldü.

Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde 6-10 yıl ve 11 yıldan daha fazla çalışan hemşirelerin anneye kanguru bakımı

uyguladıkları ($p=0,000$), ebeveyni bebeğin bakımına kattıkları ($p=0,005$), bağlanma konusunda ebeveynlere bilgi verdikleri ($p=0,002$), çeşitli uyaranlar kullanarak ebeveyn-bebek bağlanmasını destekledikleri ($p=0,022$) ve babaya kanguru bakımı uyguladıkları ($p=0,014$) saptandı (Tablo 3). Bu sonuç deneyimli hemşirelerin yaptıkları uygulamaların ebeveyn-bebek bağlanması üzerinde olumlu etkisini gözlemlediklerini, bu gözlemleri neticesinde hemşirelik bakımlarında bu uygulamalara yer verdiklerini göstermektedir.

Eğitim durumu lisans olan hemşirelerin lise ve lisansüstü mezunu hemşirelere göre daha fazla ebeveyn-bebek ilişkisini gözlemledikleri ve gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu saptandı ($p=0,030$) (Tablo 3). Diğer uygulamalar ile hemşirelerin eğitim durumu arasında anlamlı bir fark olmadığı tespit edildi. Çalık ve diğerleri (2015)'nin çalışmasında da araştırmamıza benzer şekilde hemşirelerin eğitim düzeyine göre kanguru bakımı uygulama durumları arasında anlamlı farklılık olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$).¹⁹ Bu sonuçlar hemşirelerin sadece lisans veya lisansüstü

dersleri kapsamında ebeveyn-bebek bağlanmasına ilişkin eğitim almasının yeterli olmadığını, bu eğitimin bilimsel toplantılar

(kongre, sempozyum gibi) ve hizmet içi eğitimler ile desteklenmesi gerektiğini göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamızın yenidoğan hemşirelerinin ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik yaptıkları uygulamaları ve bu uygulamaları gerçekleştirmedeki engelleri belirlemesi açısından literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmamız sonucunda hemşirelerin ebeveyn-bebek bağlanmasını geliştirmek amacıyla en fazla emzirmeyi destekleme, ebeveyn-bebek bağlanma davranışlarını gözlemlenme, tıbbi girişimler hakkında aileyi bilgilendirme ve anneye kanguru bakımı uygulama girişimlerini tercih ettikleri belirlendi. Ayrıca hemşirelerin COVID-19 pandemisi, iş yoğunluğu, hasta sayısının fazla olması gibi nedenlerden dolayı ebeveyn-bebek bağlanmasına yönelik uygulamaları yapmadıkları veya yapamadıkları bulundu.

Aile merkezli bakım felsefesi doğrultusunda bebeklere bakım veren

yenidoğan hemşireleri, ebeveyn ve bebek arasındaki bağlanmayı başlatma ve sürdürmede önemli bir role sahiptir. Bu nedenle YYBÜ’nde çalışan hemşireler, bağlanmanın bebeğin ve ailenin bakımında önemli olduğunu göz önünde bulundurmalı, bağlanmayı destekleyici girişimleri planlayarak uygulamalıdır. Bu doğrultuda hemşirelerin ebeveyn-bebek bağlanması ile ilgili farkındalığını ve bilgi düzeyini artırmak için bağlanma hakkında hizmet içi eğitimler verilmeli, bu konuda düzenlenen kurs, seminer gibi bilimsel etkinliklere katılımları desteklenmelidir. Diğer taraftan hemşirelerin bağlanmaya yönelik uygulamalara daha fazla zaman ayırabilmeleri için, YYB ünitelerinde çalışan hemşire sayısının artırılmasına yönelik politikaların geliştirilmesi önemlidir.

KAYNAKLAR

1. Görak, G. (2008). “Yenidoğan Ailesinin Psikososyal Durum ve Sorunlarında Bakım”. In: T. DAĞOĞLU, G. GÖRAK (Ed.). Temel Neonatoloji ve Hemşirelik Bakımı (805-823). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
2. Can, Ş. (2018). Preterm Bebeği Olan Annelere Verilen Terapötik Dokunma Eğitiminin Annelerin Bağlanma Düzeyi ve Bebeğin Yanıtlarına Etkisi. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
3. Valizadeh, L, Ajoodaniyan, N, Namnabati, M, Zamanzadeh, V. and Iayegh, V. (2013). “Nurses’ Viewpoint About the Impact of Kangaroo Mother Care on the Mother-Infant Attachment”. *Journal of Neonatal Nursing*, 19 (1), 38-43. <https://doi.org/10.1016/j.jnn.2012.05.004>
4. Folco, S.D, Messina, S, Zavattini, G.C. and Psouni, E. (2017). “Attachment to Mother and Father at Transition to Middle Childhood”. *Journal of Child and Family Studies*, 26, 721-733. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0602-7>
5. Kavlak, O. ve Şirin, A. (2009). “Maternal Bağlanma Ölçeği’nin Türk Toplumuna Uyarlanması”. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 188-202.
6. Öztürk, R. ve Saruhan, S. (2013). “1-4 Aylık Premature Bebeği Hastanede Tedavi Gören Annelerin Depresyon ve Maternal Bağlanma İlişkisinin İncelenmesi”. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 15 (1), 32-47.
7. Mutlu, B, Erkut, Z, Yıldırım, Z. and Gündoğdu, N. (2018). “A Review on the Relationship Between Marital Adjustment and Maternal Attachment”. *Revista da Associação Medica Brasileira*, 64 (3), 243-252. <https://doi.org/10.1590/1806-9282.64.03.243>
8. Erduran, B. and Yaman Sözbir, Ş. (2023). “Effects of Intermittent Kangaroo Care on Maternal Attachment, Postpartum Depression of Mothers With Preterm Infants”. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 41 (5), 556-565. <https://doi.org/10.1080/02646838.2022.2035703>
9. T.C. Sağlık Bakanlığı. (2011). “Hemşirelik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”. Erişim adresi: <https://dosyaism.saglik.gov.tr/Eklenti/12564,20110419-27910-hemsirelik-yonetmeliginde-degisiklik-yapilmasina-dair-yonetmelikpdf.pdf?0> (Erişim tarihi: 20 Mayıs 2022).
10. Baltacı, N. and Başer, M. (2018). “Maternal-Fetal Attachment During Pregnancy and Nursing”. İçinde: E. Alexandrova, N.L. Shapekova, B. Ak, F. Özcanaslan (Eds.). *Health Sciences Research in the Globalizing World*. (123-131). Sofia: St. Kliment Ohridski University Press.
11. Sefat, AG, Abdeyazdan, Z, Badiie, Z. and Boroujeni, A.Z. (2016). “Relationship Between Parent-Infant Attachment and Parental Satisfaction with Supportive Nursing Care”. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 21 (1), 71-76. <https://doi.org/10.4103/1735-9066.174756>
12. Güleşen, A. ve Yıldız, D. (2013). “Erken Postpartum Dönemde Anne Bebek Bağlanmasının Kanıtı Dayalı Uygulamalar ile İncelenmesi”. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 12 (2), 177-182. <https://doi.org/10.5455/pmb1-1336130426>
13. Höbek Akarsu, R, Tuncay, B. ve Yüzer Alsaç, S. (2017). “Anne-Bebek Bağlanmasında Kanıtı Dayalı Uygulamalar”. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 275-279.

14. Cho, E.S, Kim, S.J, Kwon, M.S, Cho, H, Kim, E.H, Jun, E.M. and Lee, S. (2016). "The Effects of Kangaroo Care in the Neonatal Intensive Care Unit on the Physiological Functions of Preterm Infants, Maternal-Infant Attachment, and Maternal Stress". *Journal of Pediatric Nursing*, 31 (4), 430-438. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2016.02.007>
15. Karakaş, N.M. and Şahin Dağlı, F. (2019). "The Importance of Attachment in Infant and Influencing Factors". *Turkish Archives of Pediatrics*, 54 (2), 76-81. <https://doi.org/10.14744/TurkPediatriArs.2018.80269>
16. Himani, Kaur, B. and Kumar, P. (2011). "Effect of Initiation of Breast-Feeding Within One Hour of the Delivery on "Maternal-Infant Bonding". *Nursing & Midwifery Research Journal*, 7 (2), 53-63. <https://doi.org/10.1177/0974150X20110201>
17. Abdeyazdan, Z, Shahkolahi, Z, Mehrabi, T. and Hajiheidari, M. (2014). "A Family Support Intervention to Reduce Stress Among Parents of Preterm Infants in Neonatal Intensive Care Unit". *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 19 (4), 349-353.
18. Ghadery-Sefat, A, Abdeyazdan, Z, Badiie, Z. and Zargham-Boroujeni, A. (2016). "Relationship Between Parent-Infant Attachment and Parental Satisfaction With Supportive Nursing Care". *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 21 (1), 71-76. <https://doi.org/10.4103/1735-9066.174756>
19. Çalık, C, Esenay, F.I. ve Sezer, T.A. (2015). "Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitelerinde Çalışan Hemşirelerin Kanguru Bakımı Uygulama Durumları ve Engeller". *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 17 (1), 1-9.
20. Işık, S. ve Egelioglu Cetişli, N. (2020). "Paternal Depresyon ve Baba-Bebek Bağlanması Arasındaki İlişki". *Cukurova Medical Journal*, 45 (4), 1663-1671. <https://doi.org/10.17826/cumj.779530>
21. Köse, D, Çınar, N. ve Altınkaynak, S. (2013). "Yenidoğanın Anne ve Baba ile Bağlanma Süreci". *Sted*, 22 (6), 239-245.
22. Manuela, F, Barcos-Munoz, F, Monaci, M.G, Lordier, L, Camejo, M.P, De Almeida, J.S, Grandjean, D, Hüppi, P.S. and Borradori-Tolsa, C. (2021). "Maternal Stress, Depression, and Attachment in the Neonatal Intensive Care Unit Before and During the COVID Pandemic: An Exploratory Study". *Frontiers in Psychology*, 12, 734640. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.734640>
23. Tscherning, C, Sizun, J. and Kuhn, P. (2020). "Promoting Attachment Between Parents and Neonates Despite the COVID-19 Pandemic". *Acta Paediatrica*, 109 (10), 1937-1943. <https://doi.org/10.1111/apa.15455>
24. Coşkun Şimşek, D, Günay, U. and Özarslan, S. (2022). "The Impact of the COVID-19 Pandemic on Nursing Care and Nurses' Work in a Neonatal Intensive Care Unit". *Journal of Pediatric Nursing*, 66, 44-48. <https://doi.org/10.1016/j.pedn.2022.05.013>